

І. М. Пігуляк.

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА БУКОВИНІ — А БУКОВИНЦІ В КАНАДІ.

(Продовження).

Аж в році 1885, коли то управа товариства перейшла в руки молодших людей, що з ширим серцем взялися до праці над просвітою й освідомленням нашого народу, товариство „Руська Бесіда” починає скорим бігом розвиватися, та доконувати своєї мети. Коло товариства бачимо в тім часі таких то впливових людей, як Юрій Федькович, брати Ізидор і Григорій Воробкевичі, О. Попович, Єротеї і Юстин Пігуляки, та д-р Смаль-Стоцький, що почали завзяту боротьбу з румунськими боярами, що не хотіли признавати існування Українців на Буковині. — З заснуванням „Руської Бесіди” почалася національна робота буковинських Українців, що через 40 років тяжкої боротьби з Румунами та австрійським правлінням увінчалася свідомою українською інтелігенцією та селянством, що вже до світової війни стояло при своїх правах на полі культурно-просвітнім та церковнім.

VII.

Одним з найкращих борців за визволення православних Українців з румунізаторського ярма консисторії й митрополії був Єротеї Пігуляк, член „Руської Бесіди”, посол до сойму й парламенту, що цілих 30 років боровся в парламенті та соймі з румунськими загартниками, аж доки не побачив успіху своєї мозольної праці в 1917 році. Цілих 30 літ тревала та мозольна боротьба, в якій радник Єротеї Пігуляк вів перед і дждався на останку перед розвалом австрійської монархії — вимріяного ним висліду, що православна українська церква на Буковині, яка в 80-их роках минулого століття за часів лютого ворога-яничара-румунізатора, митрополита Андрієвича-Мораря стала церквою домовиною для українського народу, за послідного перед розкошенням Австрії, митрополита, також яничара Володимира Репти, віджила до повного самостійного життя, бо одержала повну рівноправність з румунською, — себто автономію під незалежним владикою О. Тимінським, надзвичайно світлим і свідомим священиком Українцем.

Посол Пігуляк дждався сеї щасливої хвилі, що в мурах румунізаторської твердині в світлиці архієпископської резиденції повитав голову вольної української православної церкви на Буковині в тарній, патріотичній промові перед масою українських відпоручників цілої Буковини, що прийшли зложити своєму владіці сердечні желання в його розпочатій праці на користь української церкви — та цілого українського народу.

Та не довго тревала ся радість посла Пігуляка й усіх православних Українців на Буковині — бо розвал старої могутчої Австрії звалив й величаву будову — цілого українського народу на Буковині. Прихід Румун в 1918 році, 11 листопада — на Буковину знищив всі наші здобутки на полі церковнім та змів з лиця в протягу чотирох років українську церкву та все, що було українського та старославняського в наших церквах.

VIII.

На церковнім полі до цілковитого поділу буковинської дієцезії на дві автономії, українську й румунську — Українці мали вже майже рівні права (поминувши владу й консисторію). Здобутки, які виборювалися роками до приходу Румунів зі старої Румунії були такі:

1) На архиєрейським престолі засідали й Українці, як владика Євгеній, та й теперішній митрополит Володимир Репта, українського походження (його через те й тепер усунено, що він був тої думки, що треба з українським народом в згоді жити та не видирарати йому його права в буковинській державній дієцезії — бо він знаходиться в більшості). Архимандритами та владичими вікаріями були й Українці, як Филипович, Монастирський, та Тимінський. В консисторії засідали Українці майже на половину совітників а в послідних часах, се є 1917 року, Українці дістали автономну рівноправність в консисторії, що вже мало поступити в життя з окремим українським єпископством з преосвященим Тимінським. (Сього домагалися навіть самі румунські священики). Дієцезальними інспекторами на українські деканати були Українці.

2) Владика й консисторія урядували в обох краєвих мовах, а деколи ще й по німецьки. Листок розпорядків мав рівнорядний текст в обох краєвих мовах. Церковний журнал „Кондела” печатався в українській й румунській мові.

3) До духовного семинаря приймали по половині кандидатів Румунів й Українців, то є по 25.

4) У духовнім семинарі й дяківській школі урядували й учили в обох мовах. На богослуженнях були відправи,

проповіді й співи в обох мовах.

5) Богословське товариство „Православна Академія” мало просторе й відповідне приміщення в семинарським будинку та сміло свобідно розвиватися.

6) На богословським факультеті викладали професори-Румуни для українських слухачів бодай по німецьки та й іспитували їх у сій мові. З українських професорів викладали й іспитували: проф. др. Єремійв, пасторальну — др. Козак, церковну-славянську мову по українськи. В послідних часах 1917-18 року цілий теологічний факультет мався перемінити на два відділи, український і румунський.

7) Між катедральним духовенством були й Українці, як український проповідник др. Касіян Бриндзан, періодовий — Іван Курчак і діякон Василь Боднарюк. На святочних богослуженнях була відправа, співи й провіди на половину, або на переміну в одній й другій мові.

8) У православних черновецьких парохіяльних церквах відбувалося богослуження мішано по румунськи й українськи (старо-славянськи). Із парохіяльної церкви св. Николая малася створити осібна українська парохія, мала будуватись величава церква при Руській вулиці а з сеї церкви мала повстати українська катедра.

9) Науку релігії уділяли катехити все в рідній мові учеників й учениць, хоч би навіть у чисто німецьких школах.

10) Протоєреями українських деканатів були тільки Українці.

11) Усі українські парохії північно-західної Буковини були обсажені священиками тільки Українцями, богослуження відправлялось в українській мові, або зукраїнізованій — старославянщині.

12) Всі українські священики урядували й вели метрики по українськи (давнійше по німецьки).

13) Запомогі й стипендії розділювано все по половині між віруючих, бурси й учеників та учениць обох народностей.

14) Богословів висвячували зараз по окінченню їх студій та настановлювано сейчас на посади.

15) Православний дівочий ліцей в Чернівцях, який удержувала консисторія своїм коштом був напів українсько-румунсько-німецький.

16) Статут виборчий церковного конгресу, давав Українцям можливість мати поважне число свого представництва на конгресі.

17) Українських священиків було 128, окінчених й не висвячених богословів 6, та понад 55 богословів на укінченню.

Як бачимо, то українські здобутки на полі церковнім були в послідних часах до розкошення Австрії та приходу окупаційних румунських військ дуже великі — в порівнянню до того, що по переході Буковини під Австрію 1775 році Українці не мали нічого. Сі здобутки булиб довершилися в р. 1918 тим, що Українці на Буковині мали одержати свою митрополію та єпископство (що вже й було призначене на чолі в преосвященим Тимінським), — чим булиб осягнули свої мрії довгих років та позбулися ласки запеклих ворогів Румунів, що старалися на кождім кроці пошкодити Українцям. Та доля не судилася. Австрія розвалилася та перемінилася в нові національні держави, що гнулися під австрійським ярмом — Українцям на Буковині, як й всім нашим братам по цілій „Соборній Україні” вороги не дали збудувати своєї держави, а прийшли против нашої волі загартвали нашу богату українську землю — та розшматувавши її на чотири частини — висисають її немов дійну корову, а на народ наложили нові кайдани, та перепевнили тюрми найкращим цвітом українського народу, що опираються сьому насильству.

Наша зелена Буковина попала в найгірші пазури лютого ворога, що придоптав її своїм некультурним постолом, сігуранцю (охороною) — видер всі ті українські здобутки на полі церковнім, що Українці роками виборювали від буковинських шовіністів Румунів три помочі австрійського правління, що мусіло в послідних часах вже числитися з Українцями на Буковині.

(Дальше буде).

ЗОЛОТІ СЛОВА З СВ. ПИСЬМА.

Бог любов, і хто пробуває у любові, в Бозі пробуває, і Бог в нему. (І. Івана IV—16).

Бог дав нам не духа страху, а духа сили і любови і здорового розуму. (ІІ. Тимотея I—7).

Хто їсть тіло моє і пє кров мою, в мині пробуває, і я в йому. (Іван VI—56).

Я є дорога і правда життя; ніхто не приходить до Отця як тільки мною. (Іван XIV—6).

Хто приходить до Бога, мусить вірувати, що Він є, і що Він нагороджує тих, хто Його шукає. (Жидів XI—63).